

УДК 369.512

Приказюк Н.В.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри страхування та ризик-менеджменту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка***Балицька М.В.***магістр фінансів і кредиту, економіст з фінансової роботи
(за спеціалізацією управління ризиками та страхування),
помічник начальника відділу страхування страхової компанії «Страховий капітал»*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

TRENDS AND PROSPECTS OF UKRAINE PENSION SYSTEM

АНОТАЦІЯ

Проаналізовано розвиток пенсійної системи України. Окреслено місце головного фінансового інституту – Пенсійного фонду України та визначено основні причини неефективності формування його фінансових ресурсів. Досліджено можливість запровадження обов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування в Україні. Обґрунтовано пропозиції щодо основних шляхів подальшого реформування пенсійної системи.

Ключові слова: пенсійне страхування, система державного пенсійного страхування, пенсійна система, Пенсійний Фонд України, накопичувальне державне пенсійне страхування, недержавний пенсійний фонд.

АННОТАЦИЯ

Проанализировано развитие пенсионной системы Украины. Определены место главного финансового института – Пенсионного фонда Украины и основные причины неэффективности формирования его финансовых ресурсов. Исследована возможность введения обязательного государственного накопительного пенсионного страхования в Украине. Приведены предложения относительно основных путей дальнейшего реформирования пенсионной системы.

Ключевые слова: пенсионное страхование, система государственного пенсионного страхования, пенсионная система, Пенсионный Фонд Украины, накопительное государственное пенсионное страхование, негосударственный пенсионный фонд.

ANNOTATION

The development of the Ukraine pension system is analyzed. The location of the main financial institution – Pension Fund of Ukraine is indicated, and the basic reasons of the inefficiency of the formation of its financial resources are found. The possibility of introducing of obligatory state funded pension insurance in Ukraine is investigated. The proposals for the main ways of further reform are proved.

Keywords: pension insurance, state pension insurance system, pension system, Pension Fund of Ukraine, funded pension insurance, non-governmental pension fund.

Постановка проблеми. Протягом останніх років пенсійні системи більшості країн світу зазнали суттєвих змін: підвищення пенсійного віку, перегляд тарифів та посилення вимог щодо управління ризиками в пенсійних фондах, тощо. Проте основною тенденцією цих процесів є перехід до накопичувальної пенсійної системи. Україна не стала винятком – у державі надзвичайно гостро сьогодні постала проблема реформування системи пенсійного страхування, що викликано погіршенням економічної та демографічної ситуації в країні, зростанням дефіциту Пенсійного фонду України, значними

обсягами пільгових програм пенсійного забезпечення громадян. Криза, яка охопила пенсійну систему, спонукає державу до проведення реформ у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та створення умов для розвитку недержавного пенсійного забезпечення з метою залучення громадян до самостійного формування пенсійних активів. При цьому розвиток третього рівня пенсійної системи як основної її складової є головною умовою ефективною реалізації пенсійної реформи. З огляду на це, актуальним є дослідження проблем функціонування пенсійної системи України та пошук шляхів їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем вітчизняного пенсійного страхування присвячено значну кількість наукових публікацій, серед яких особливої уваги заслуговують праці таких вчених, як В. Базилевича, О. Гаманкової, О. Залетова, Н. Вігдорчика, В. Грушка, В. Колбуна, Е. Лібанова, Б. Надточія, М. Папієва, В. Рудика, В. Яценка, Б. Юровського та інших. При цьому вивченням зарубіжного досвіду займалися такі українські дослідники, як: М. Вінер, Б. Зайчук, О. Зарудний, М. Шаповал, А. Якимів, В. Столяров, М. Бойко, С. Юрій та інші. Аналіз публікацій цих авторів дає підстави для подальших досліджень у цьому напрямі.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій, виявлення проблем та обґрунтування перспектив розвитку системи пенсійного страхування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині у світі існують три базові стратегії пенсійного забезпечення: солідарна, накопичувальна і змішана, які включають такі складові пенсійних систем:

- I рівень – солідарна система пенсійного страхування;
- II рівень – накопичувальне державне пенсійне страхування;
- III рівень – недержавне пенсійне страхування.

Пенсійна система України являє собою сукупність створених у державі правових, економічних і організаційних інститутів та норм, ме-

тою яких є надання громадянам матеріального забезпечення у вигляді пенсії.

Розвиток системи пенсійного страхування в Україні, на нашу думку, можна умовно поділити на 3 етапи:

- перший етап (1991–1997 рр.) – дія системи пенсійного страхування радянського зразка;
- другий етап (1998–2004 рр.) – побудова нової системи пенсійного страхування;
- третій етап (2004 – сьогодні) – реформування та удосконалення системи пенсійного страхування.

Пенсійна система України у сучасному вигляді (започаткована у січні 2004 року) містить у собі відносини по формуванню, призначенню і виплаті пенсій у трирівневій пенсійній системі.

Однак, відповідно до чинного законодавства, в Україні сьогодні функціонують лише перший і третій рівні пенсійної системи, тоді як законодавчо закріплені умови введення другого рівня досі не виконані, що робить накопичувальне державне пенсійне страхування перспективним напрямком розвитку системи соціального забезпечення населення країни.

Сучасний механізм державного пенсійного страхування, що функціонує в Україні, не задовольняє ні державу, ні страхувальників-роботодавців, ні застрахованих осіб. Це зумовлено низку факторів: Пенсійний фонд України (ПФУ) не в змозі забезпечити належне фінансування пенсійних виплат громадянам без постійних бюджетних асигнувань (табл. 1); роботодавці змушені сплачувати єдиний соціальний внесок у суттєвих, як для періоду фінансової нестабільності, розмірах; громадяни, що є пенсіонерами, отримують пенсії у розмірах, недостатніх для їх нормального існування.

Одним із шляхів розв'язання проблеми функціонування ПФУ є перейняття досвіду зарубіжних країн, у яких Пенсійний фонд заробляє суттєві кошти, адже джерелами поповнення ПФУ, окрім відрахувань працюючих громадян,

можуть бути орендна плата за землю, рента за надра тощо.

Додаткові надходження коштів до ПФУ можна отримати в результаті вирішення дискусійного питання щодо вільного продажу земель. З цією метою держава в особі ПФУ повинна викупляти землю у людей, які бажають її продати, і частину орендної плати спрямовувати до бюджету ПФУ. Такий захід забезпечить наявність значної частини землі у державній власності, контроль за її використанням, а також надходження прибутків до ПФУ [34, с. 90]. Крім того, існує рента на газ, нафту, руди, інші корисні копалини, частину коштів від яких можна направляти на поповнення ПФУ. Цього ресурсу вистачило б на період, перехідного етапу до того часу, поки не запрацює накопичувальна система. На нашу думку, саме обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування повинне стати пріоритетом в забезпеченні соціального захисту осіб пенсійного віку, адже сьогодні за рахунок солідарної системи майже дві третини пенсіонерів отримують пенсійні виплати в розмірі не більше 1000 грн, а можливості недержавного пенсійного забезпечення реалізовані далеко не повною мірою (станом на 2015 р., тобто за 8 років функціонування системи, рівень охоплення учасників НПФ становить менше 3% зайнятого населення України).

Певні кроки на шляху впровадження накопичувального державного пенсійного страхування вже здійснено. Так, 1 жовтня 2011 року в Україні розпочалася нова пенсійна реформа – набрав чинності Закон «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», який головним чином передбачає не лише поступове підвищення пенсійного віку для жінок, але і запровадження найближчим часом другого рівня пенсійної системи [29].

Однак, на нашу думку, положення цього закону є дещо дискусійними. Зокрема, його суттєвим недоліком є відсутність конкретної дати за-

Таблиця 1

Видатки і власні доходи Пенсійного фонду України у 2008–2014 роках (станом на кінець року)

Показник	Роки						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Власні доходи ПФУ, млн грн	106 167,0	114 913,3	127 043,2	139 055,6	157 967,2	166 863,9	166 928,0
Видатки ПФУ, млн грн	147 761,4	164 142,1	192 282,0	210 714,4	233 714,9	250 350,0	248 945,1
Частка власних доходів ПФУ у здійснених видатках	71,85%	70,01%	66,07%	65,99%	67,59%	66,65%	67,05%

Джерело: складено авторами на основі [6-11; 33]

Таблиця 2

Дефіцит Пенсійного фонду України у 2008–2014 роках

Показник	Роки						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Доходи ПФУ, млн грн	147 761,4	151 089,0	165 686,4	197 553,6	222 631,8	228 586,0	233 917,6
Видатки ПФУ, млн грн	147 761,4	164 142,1	192 282,0	215 308,7	233 695,9	250 350,0	248 945,2
Дефіцит бюджету ПФУ, млн грн	0,00	13 053,1	26 595,6	17 755,1	11 064,1	21 763,8	17 125,7

Джерело: складено авторами на основі [6-11; 33]

провадження другого рівня пенсійної системи. Головною умовою початку запуску системи закон визначає бездефіцитність Пенсійного фонду. Проте останніми роками в Україні спостерігається протилежна ситуація (табл. 2) (зокрема, 2014 рік ПФУ закінчив з дефіцитом у 17,1 млрд грн). Враховуючи економічну ситуацію, яка на сьогоднішній день склалася у країні, досягти визначених законом умов буде досить складно. Таким чином, якщо діяти у відповідності до встановлених положень, то підстави для введення другого рівня пенсійної системи в нашій державі будуть відсутні ще довгий час.

Варто зазначити, що деякі країни почали запроваджувати обов'язкову накопичувальну систему й за наявності дефіциту в солідарній системі. Так, за висновками міжнародних економістів, стимулами запровадження в Чилі у 1981 році обов'язкової накопичувальної пенсійної системи були саме фінансові проблеми в країні, дефіцит державного бюджету і нестача коштів на виплату пенсій у солідарній системі. Отже, чим раніше запрацює другий рівень в Україні, тим більше можливостей відкриється перед молодими громадянами забезпечити собі гідний рівень пенсії в старості [2, с. 4].

Передбачається, що на сьогодні джерелом сплати внесків до другого рівня буде заробітна плата працівників. На нашу думку, такий підхід не повною мірою виправдовує себе, адже зумовлює необхідність трансформації системи оплати праці в Україні. Ми вважаємо, що найбільш зручною та ефективною у даному випадку була б модель, запропонована фахівцями компанії з управління активами «КІНТО», яка в якості джерела внесків до другого рівня пропонувала кошти роботодавця. Відповідно до цієї схеми відбувалося б просте спрямування частини страхових внесків роботодавця із солідарної до накопичувальної системи пенсійного страхування шляхом їх поділу на два платежі Пенсійним фондом України. При цьому ставка і, відповідно, сума страхового внеску на рівні окремого роботодавця не змінюється, а також зникає потреба у:

- збільшенні розміру фонду оплати праці для учасників II рівня на суму страхового внеску;
- урахуванні такого платежу у зменшенні бази оподаткування доходу податком з доходів фізичних осіб;
- веденні відокремленого обліку фонду оплати праці учасників II рівня у межах загального фонду оплати праці [13, с. 124].

Повністю передавати усі ресурси другого рівня у приватні руки, на нашу думку, є недоцільним, оскільки в Україні існує недовіра до вітчизняних фінансових установ і більше двох третин населення вважають, що пенсійне страхування повинна здійснювати держава. Саме тому положення закону, в яких визначено, що перші два роки адміністратором «довгих» грошей накопичувальної системи буде Пенсійний

фонд (а інвестувати ці кошти будуть приватні компанії з управління активами), повністю відповідають умовам сьогоднішнього дня. І хоча через два роки усі охочі зможуть змінити Накопичувальний фонд на недержавні пенсійні фонди (НПФ), на нашу думку, існує ризик, що і тоді зростання сектора НПФ може виявитися незначним.

Причина цього стане зрозумілою, якщо поглянути на досвід Росії, де подібну реформу провели ще на початку 2000-х років. За перші сім років після впровадження недержавного пенсійного страхування правом звернутися до НПФ скористалися лише 8,2% з 69 млн осіб – учасників другого рівня пенсійної системи. Населення, яке було не достатньо ознайомлене з фінансовими процесами, вважало, що краще залишити гроші у державного адміністратора. Таким чином, ймовірність того, що Україна піде за тим же сценарієм, є достатньо високою.

Варто зазначити, що запровадження другого рівня пенсійної системи потенційно несе у собі як вигоди, так і ризики для держави та її громадян (табл. 3).

Таблиця 3

**Переваги та недоліки
запровадження обов'язкової
накопичувальної пенсійної системи**

Переваги	Недоліки
Для уряду	
перерозподіл відповідальності за пенсійне забезпечення між державою та громадянами	неможливість застосування повного контролю до процесу інвестування
звільнення Пенсійного фонду від фінансування частини вартості пенсій шляхом його передачі приватному сектору	тимчасове скорочення надходжень до солідарної системи внаслідок спрямування частини внесків до другого рівня
позитивний вплив інвестиційного потенціалу активів накопичувальної системи на економічний розвиток	невизначеність результатів інвестування ресурсів накопичувальної системи, а відповідно розмірів майбутніх пенсій
стимулювання детінізації економіки	
підвищення рівня соціального захисту осіб пенсійного віку	
стимулювання розвитку недержавного пенсійного забезпечення	
Для учасників	
можливості збільшення розміру майбутніх пенсійних виплат	неможливість контролю за конкретними напрямками спрямування коштів
можливості успадкування накопичених коштів	невизначеність розміру інвестиційного доходу
забезпечення диференціації пенсійних виплат	відсутність гарантій щодо розміру майбутньої пенсії

Джерело: складено авторами на основі [3; 12; 14; 32]

Загалом науково обґрунтоване запровадження другого рівня пенсійної системи може ста-

ти каталізатором таких позитивних зрушень у державі, а саме:

1. Підвищення рівня соціального захисту населення завдяки безпосередній участі громадян у накопичувальних пенсійних програмах.

2. Зниження вартості фінансових ресурсів, зростання фінансової стабільності в країні та прискорений розвиток фондового ринку.

3. Стимулювання розвитку недержавних пенсійних фондів та добровільної участі громадян у формуванні власної пенсії.

4. Мобілізація довгострокових пенсійних ресурсів та спрямування їх для вирішення завдань економічного і соціального розвитку країни.

Чи не ключовим питанням у теорії пенсійного реформування є проблематика взаємовпливу фінансового ринку та системи пенсійного страхування. З одного боку, економісти наголошують, що пенсійна реформа виступає каталізатором пришвидшеного розвитку різних сегментів фінансового ринку. З іншого боку, виходячи з практичного досвіду функціонування накопичувальних рівнів на фінансових ринках розвинутих країн світу, можна зробити висновок про істотність впливу саме фінансового ринку на ефективність трансформацій у пенсійній сфері, а не навпаки.

Як свідчать дані таблиці 4, протягом шести років функціонування накопичувальна система пенсійного страхування охопить близько 8,7 млн працюючих громадян. Окрім того, у результаті запровадження другого рівня обсяг акумульованих ресурсів уже на шостий рік її функціонування сягне 31,6 млрд грн. У кінцевому підсумку зазначені фінансові ресурси сформують додаткові джерела фінансування економіки. Таким чином, виникає актуальне питання, яке полягає в тому, чи здатний вітчизняний фінансовий ринок додатково поглинути такий обсяг фінансових ресурсів і забезпечити належну ефективність їх інвестування.

Для ефективного інвестування грошових фондів обов'язкового накопичувального рівня необхідно, щоб у державі були створені такі умови:

- макроекономічна стабільність;
- стійка фінансова інфраструктура;
- адекватне регулювання і контроль.

Крім того, необхідно усвідомити значну відповідальність і держави, і приватних установ за збереження пенсійних накопичень, оскільки сьгоднішні пенсійні внески – це джерело майбутніх доходів пенсіонерів. Особливо це актуально в умовах, коли існує достатньо великий ризик інвестування, що полягає у можливості забезпечення від'ємної прибутковості коштів, облікованих на індивідуальному накопичувальному рахунку. Виходячи з цього, ми вважаємо за доцільне визначення на законодавчому рівні показників мінімальної прибутковості операцій з активами накопичувальної системи та забезпечення джерел покриття різниці, яка може виникнути у випадку неотримання встановлених розмірів показників.

Таблиця 4
Можливі внески до другого рівня пенсійної системи України

Рік	Тариф внеску	Кількість учасників	Середньомісячна заробітна плата*, грн	Сукупна сума внесків за місяць, млрд грн	Сукупна сума внесків за рік, млрд грн
2015	2%	7 031 057	3 097	0,435	5,225
2016	3%	7 411 114	3 313	0,737	8,840
2017	4%	7 791 171	3 545	1,105	13,258
2018	5%	8 076 214	3 793	1,532	18,382
2019	6%	8 361 257	4 059	2,036	24,436
2020	7%	8 656 360	4 343	2,632	31,580

* – середня зарплата в Україні за 2014 рік, за даними Державного комітету статистики України, становила 3 404 гривень на місяць. Цю суму було зменшено до 2 894 гривень з урахуванням того, що учасниками другого рівня будуть тільки особи 35 років і молодше. У розрахунок прогнозованого розміру середньомісячної заробітної плати учасників другого рівня закладено 7% – відсоткове підвищення цієї суми (2 894 грн) кожного року протягом наступних років.

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [4; 31]

Безперечно, кошти другого рівня неможливо довірити абсолютно всім недержавним пенсійним фондам. Тому необхідно здійснити, по-перше, затвердження на законодавчому рівні суворих вимог до таких фондів; по-друге, встановлення жорстких вимог до адміністрування, управління і зберігання пенсійних активів, а також до дотримання прав учасників накопичувального пенсійного забезпечення.

Варто зазначити, що перспективи впровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи залежать і від розвитку недержавного пенсійного страхування. Хоча основні показники функціонування системи недержавного пенсійного страхування і демонструють певне зростання (табл. 5), однак частка активів НПФ залишається досить низькою – 0,12% від ВВП країни.

Подібна ситуація спостерігається і з участю у третьому рівні пенсійної системи страхових компаній, що здійснюють страхування життя. Так, частка договорів страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку, у структурі зібраних страхових премій щороку зменшується і у 2014 році склала 1,13% (табл. 6). Частка ж ринку, що її займають інші учасники системи недержавного пенсійного страхування – банківські установи, – є незначною.

Серед основних причин повільного розвитку недержавного пенсійного забезпечення варто виділити:

- недостатній рівень дохідності пенсійних активів;
- законодавчу неврегульованість окремих питань діяльності ринку НПФ;

- недовіру населення до недержавного пенсійного страхування;
- недостатню зацікавленість роботодавців у фінансуванні недержавних пенсійних програм для працівників;
- низьку фінансову спроможність громадян до участі в системі недержавного пенсійного забезпечення;
- незначну кількість фінансових інструментів, які є придатними для інвестування в них пенсійних коштів;
- низький рівень фінансової культури у населення та відсутність у таких умовах роз'яснювальної роботи щодо змісту, ролі та значення системи накопичувального пенсійного страхування у суспільстві.

Нині надзвичайно актуальною постає проблема нарощування попиту на послуги недержавного пенсійного страхування, що надають НПФ, страхові компанії зі страхування життя та комерційні банки, через збільшення купівельної спроможності суспільства. Для прискорення розвитку недержавного пенсійного забезпечення необхідним є застосування державою можливих заходів економічного стимулювання відповідних правовідносин.

Крім того, зважаючи на існуючі проблеми сфері пенсійного забезпечення, можна сформулювати такі рекомендації до державних органів управління:

1. На короткострокову перспективу (2015–2016 рр.):

- прийняти закони щодо здійснення щорічної індексації розміру пенсії відповідно до темпів надходжень страхових внесків до Пенсійного фонду України та щодо поступового перерозподілу єдиного внеску, що спрямовується до Пенсійного фонду України, між роботодавцем та працівником до досягнення пропорції 50/50;

- прийняти нормативні акти, необхідні для запровадження обов'язкової професійної пенсійної системи та накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (другого рівня);

- здійснити оцінку технічної спроможності Пенсійного фонду України виконувати функцію адміністратора внесків до обов'язкової професійної пенсійної системи з обліком та розподілом інвестиційного доходу на щоденній основі. Вжити заходів для забезпечення виконання Пенсійним фондом України таких функцій;

- створити Накопичувальний пенсійний фонд для акумулювання обов'язкових внесків професійної пенсійної системи;

2. На середньострокову перспективу (2017–2020 роки):

- здійснити запровадження обов'язкової професійної пенсійної системи;

- запровадити другий рівень пенсійної системи;

3. На довгострокову перспективу:

- прийняти закон щодо підвищення пенсійного віку залежно від темпів зростання тривалості життя пенсіонерів при досягненні ними пенсійного віку;

- розпочати формування резерву коштів для покриття дефіциту коштів у майбутніх періодах (у зв'язку з демографічною ситуацією);

- на підставі актуарних розрахунків здійснювати постійний аналіз ситуації у пенсійній системі з метою завчасного реагування на наявні виклики.

Вжиття зазначених заходів сприятиме розвитку пенсійної системи України та, як наслідок, посиленню соціального захисту в державі та забезпеченню гідного рівня життя пенсіонерів, а також економічному розвитку держави в цілому, оскільки пенсійні гроші – це довгострокові

Таблиця 5

Основні показники недержавного пенсійного страхування в Україні у 2007–2014 рр.

Показники	Роки							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Загальна кількість НПФ	96	110	108	101	96	94	81	76
Загальна кількість укладених пенсійних контрактів, тис. штук	55,9	62,3	62,5	69,7	75,0	61,4	61,4	55,1
Кількість укладених пенсійних контрактів одним НПФ за рік, штук	582,3	566,4	578,7	690,1	781,3	653,2	758,0	725,0

Джерело: складено авторами на основі [20-27]

Таблиця 6

Основні показники страхової діяльності зі страхування життя за 2010–2014 рр.

Показник	Валові надходження страхових платежів				
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Страхування життя загалом, тис. грн	906,5	1 346,4	1 809,5	2 476,7	2 159,8
Страхування життя за договорами страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку, тис. грн	35,2	47,5	43,9	46,9	24,4
Частка страхування життя за договорами страхування, якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку, %	3,88	3,53	2,43	1,89	1,13

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [15-19]

та відносно дешеві інвестиції, які так потрібні вітчизняній економіці в умовах сучасної кризи.

Висновки. Система пенсійного страхування в Україні, основою якої є запроваджене з січня 2004 року загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, постала не на порожньому місці, а є результатом еволюційної трансформації інституту пенсійного страхування, який сформувався після здобуття незалежності на початку 90-х років ХХ століття.

Масштабна світова криза призвела до поглиблення проблем, які вже давно існували у системі пенсійного забезпечення України: недосконалість пенсійної системи; високе податкове навантаження працівників і працедавців; непослідовність пенсійного законодавства; значні пенсійні внески за низьких розмірів пенсії; недостатні обсяги страхових внесків для пенсійного забезпечення.

За таких умов не викликає сумніву необхідність пошуку шляхів виходу із кризи солідарної системи пенсійного страхування. Одним із таких інструментів є розвиток другого та третього рівней пенсійної системи в Україні, і, якщо добровільне недержавне пенсійне страхування в Україні уже розвивається, то впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування досі лише планується.

Незважаючи на те, що третій рівень пенсійної системи України функціонує уже не перший рік, обсяг його активів все ще є незначним порівняно, наприклад, із банківською системою.

На сьогодні існує низка причин, що сповільнюють розвиток недержавного пенсійного забезпечення, зокрема низький рівень доходів громадян, їхня недовіра до недержавного пенсійного страхування, обмеженість відповідних фінансових інструментів для інвестування пенсійних активів, недосконалість законодавча база.

Кошти, акумульовані системою недержавного пенсійного страхування, є не лише гарантією безбідного життя громадян, вони виконують роль потужного елемента довгострокових інвестицій для економіки держави. Саме тому темпи їхнього зростання відіграватимуть усе більшу роль для економіки України, а прогнозування процесів, що здійснюються при функціонуванні недержавних пенсійних фондів, стане невід'ємною частиною складного процесу державного управління.

Виходячи з цього, надзвичайно актуальною постає проблема нарощування попиту на послуги недержавного пенсійного страхування, що надають НПФ, страхові компанії зі страхування життя та комерційні банки, через збільшення купівельної спроможності суспільства.

Для розвитку пенсійної системи України та усунення проблем, які існують у сфері пенсійного забезпечення, необхідним є вжиття державною комплексу заходів у коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі, спрямованих на посилення соціального захисту в державі, забезпечення гідного рівня життя пенсіонерів та економічне зростання держави загалом.

У сучасних умовах сильною вважається держава, яка не посилено фінансує усі потреби членів суспільства, а лише створює громадянам належні умови для самостійного забезпечення ними власного благополуччя. Головним результатом функціонування накопичувальної пенсійної системи стане зміна суспільної свідомості у напрямі збільшення особистої відповідальності кожного громадянина України за рівень його власного соціального захисту після досягнення пенсійного віку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Глуценко В.В. Розвиток процесу формування недержавних пенсійних фондів в умовах реформування пенсійної системи України [Текст] / В.В. Глуценко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – № 851. – С. 16-25.
2. Горюк Н. Без реформ добробуту не буде [Текст] / Н. Горюк // Пенсійний кур'єр. – 2011. – № 28 (426). – С. 3-7.
3. Грем'яцька К.А. Характеристика ризиків системи недержавного пенсійного забезпечення в контексті діяльності недержавних пенсійних фондів [Текст] / К.А. Грем'яцька // Теорія і практика державного управління. – 2009. – № 1 (24). – С. 1-8.
4. Демографічна та соціальна статистика [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
5. Демченко М.В. Сучасний стан та проблеми розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні [Текст] / М.В. Демченко // Науковий вісник НЛТУ України – 2010. – Вип. 20.9. – С. 161-168.
6. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2008 рік // Урядовий кур'єр. – № 56. – С. 15.
7. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2011 рік [Електронний ресурс] // Пенсійний фонд України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=199926&cat_id=94750 – Назва з екрана.
8. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2012 рік [Електронний ресурс] // Пенсійний фонд України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article.jsessionid=2D2D23560FDE6C4A6329F7010409E04D?art_id=210010&cat_id=94750. – Назва з екрана.
9. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2013 рік [Електронний ресурс] // Пенсійний фонд України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=215104&cat_id=94750. – Назва з екрана.
10. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2014 рік [Електронний ресурс] // Пенсійний фонд України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=226997&cat_id=94750. – Назва з екрана.
11. Звіт про результати аналізу формування та виконання бюджету Пенсійного фонду України. – Київ: Рахункова палата України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16727325>. – Назва з екрана.
12. Зимовська Л. Деякі аспекти реформування системи пенсійного забезпечення в Україні [Текст] / Л. Зимовська // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 2. – С. 59-65.

13. Кириленко О. Перспективи реформування державного пенсійного страхування в Україні [Текст] / О. Кириленко, Г. Козак // Світ фінансів. – 2011. – № 2. – С. 120-131.
14. Козак Г.І. Обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування як пріоритетний напрямок пенсійної реформи [Текст] / Г.І. Козак // Наука й економіка. – 2012. – № 1 (25). – С. 43-49.
15. Підсумки діяльності страхових компаній за 2010 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk__2010.pdf – Назва з екрана.
16. Підсумки діяльності страхових компаній за 2011 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_4kv_2011.pdf. – Назва з екрана.
17. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_4kv_2011.pdf – Назва з екрана.
18. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf – Назва з екрана.
19. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/sektor/sk_%202014.pdf – Назва з екрана.
20. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2007 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/Inform_NPF_2007.pdf. – Назва з екрана.
21. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2008 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/pidsumky_NPF_2008.pdf. – Назва з екрана.
22. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2009 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf_2009_01.pdf. – Назва з екрана.
23. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2010 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf_2010.pdf. – Назва з екрана.
24. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2011 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf_2011.pdf. – Назва з екрана.
25. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2012 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npz-2012r.pdf>. – Назва з екрана.
26. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2013 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_IV_kv%202013.pdf. – Назва з екрана.
27. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2014 рік [Електронний ресурс] // Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України: [сайт]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-npz.html>. – Назва з екрана.
28. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2012 р., № 1058 // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>. – Назва з екрана.
29. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: від 08.07.2011 року № 3668-VI // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>. – Назва з екрана.
30. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>. – Назва з екрана.
31. Середня заробітна плата за регіонами. Архів [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
32. Толуб'як В.С. Ризики системи пенсійного забезпечення [Електронний ресурс] / В.С. Толуб'як. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2010_4/30.pdf. – Назва з екрана.
33. Щодо балансування фінансового стану Пенсійного фонду України, 2009. Аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/297/>.
34. Ярова В.В. Соціальна відповідальність бізнесу та пенсійна реформа [Текст] / Ярова В.В. // Вісн. ХНАУ. Серія «Економічні науки». – Х., 2012. – № 6. – С. 85-91.
35. Pension Reform in Ukraine: Public Opinion Survey 2010 [Електронний ресурс] // USAID Financial Sector Development Program (USAID/FINREP-II): [сайт]. – Режим доступу: http://finrep.kiev.ua/download/finlit_survey_6dec2010_ua.pdf. – Назва з екрана.